

Asia: VN/36398/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1. Tiedonkäsittelyä ja tiedonsaantia koskevien säännösten ajantasaistaminen ja täsmentäminen

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy pitää ehdotettuja muutoksia kannatettavina ja tarpeellisina.

2. Kansaneläkelaitokselle oikeus siirtää sosiaaliturvan toimeenpanoon liittyviä julkisia hallintotehtäviä yksityiselle

Lähtökohtaisesti Hyvil kannattaa sitä, että Kansaneläkelaitoksella olisi mahdollisuus siirtää rutiininomaisia avustavia tehtäviä yksityiselle toimijalle.

Hyvil kuitenkin huomauttaa, että ehdotetun uuden 2 b §:n 1 momentin 1 kohta, joka nyt ehdotetussa muodossa kuuluu ”Kansaneläkelaitokselle saapuvien hakemusten ja muiden asiakirjojen vastaanotto, lajittelu sekä asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen tallentaminen;” lukeminen mukaan rutiininomaisiin tehtäviin sisältää riskejä suhteessa hakijoiden oikeuksien toteutumiseen. Käytännössä tässä osassa hakuprosessia tapahtuneet virheet (esim. sähköistämisessä kadonnut tai unohtunut liite tai jopa hakemus) voi johtaa siihen, että henkilön sosiaaliturvan tai esimerkiksi viimesijaisen toimeentulotuen ratkaisu estyy tai myöhentyy tai tulee jopa hylätyksi. Erityisesti perustoimeentulotuen hakemuksissa on usein mukana erittäin runsaasti liitteitä, jolloin riski virheisiin kasvaa samalla kuin laissa säädetty käsittelyaika tälle tukimuodolle on poikkeuksellisen lyhyt. Tästä näkökulmasta arvioituna esityksen jatkovalmistelussa tulisi Hyvilin näkemyksen mukaan tarkasti arvioida, voiko hakemusten vastaanottoa ja siihen liittyvää asiakirjahallintoa ja asiakirjojen

sähköistämistä ulkoistaa viranomaistoiminnan ulkopuolelle. Hakuprosessin loppupäässä, joita ehdotetut kohdat 2 ja 3 koskevat, yksityistämisellä ei ole hakijan oikeuksien toteutumiseen vastaavalla tavalla suoraa vaikutusta kuin hakuprosessin alkupäässä.

3. Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpano ja kelpoisuus ylimpiin virkoihin

Ei lausuttavaa.

4. Päätöksentekijän yksilöinti ja sähköinen tiedoksianto

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetussa muutoksessa on tosiasiallisesti kysymys myös siitä, onko hallintopäätöksen tekijän nimi ilmaistava päätöksessä. Hallintolain mukaan päätöksestä on selvästi käytävä ilmi sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä. Päätöksentekijän nimen ilmaisemisesta päätöksessä ei hallintolaissa ole nimenomaisesti säädetty. Kuitenkin päätöksentekijän yksilöinnin on katsottu esim. laillisuusvalvojien ratkaisuihin vastaavan hallinnon avoimuuden ja viranomaistoiminnan luottamuksen vaatimuksia. Päätöksenteon valvonta ja yksilöllisen virkavastuun toteuttaminen edellyttävät nekin tietoa päätöksentekoon osallistuneista. Hyvän hallinnon periaatteiden mukaista on se, että hallinnossa asioiva ja palvelua tai tukitointoa hakeva henkilö saa hakemukseensa asianmukaisesti perustellun päätöksen, josta ilmenevät kaikki päätöksen tekoon vaikuttaneet seikat. Päätöksen tehneen henkilön nimellä voi olla ainakin joissain tapauksissa merkitystä asianosaiselle esim. päätöksentekijän esteellisyyden arvioinnissa. Asianosaisen kannalta on tärkeää, että hänellä on mahdollisuus päätöksen saatuaan arvioida kaikkia asiaan vaikuttavia seikkoja harkitessaan esimerkiksi muutoksenhakekeinojen käyttämistä asiassa.

Henkilöstön turvallisuuteen liittyvät seikat ovat luonnollisestikin tärkeitä. Osa Kelan henkilökuntaan liittyvästä epäasiallisesta käytöksestä voitaneen kuitenkin välttää muilla keinoilla. Kuntien ja hyvinvointialueiden asiakastyössä on havaittu, että päätösten asianmukainen perusteleminen, päätösten läpikäynti yhdessä asiakkaan kanssa sekä mahdollisuus keskustella suoraan päätöksentekijän kanssa ovat keinoja, joilla tyytymättömyyttä ja epäasiallista käytöstä on voitu ehkäistä. Anonyymi päätöksenteko voi sitä paitsi olla omiaan lisäämään epäasiallista käytöstä ”kasvotonta” viranomaistoimijaa vastaan.

Sähköisen tiedoksiannon osalta Hyvilillä ei ole lausuttavaa.

5. Kansaneläkelaitoksen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuuden, tarkoituksenmukaisuuden ja tuloksellisuuden tarkastaminen annettaisiin valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) tehtäväksi.

Hyvil kannattaa ehdotettua muutosta ja pitää muutosta tärkeänä.

Uotinen Sami
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy